

Albert Camus

Reflecții despre ghilotină

Traducere din limba franceză
și note de Marina Vazaca

POLIROM
2025

Aș putea să mai aduc și alte mărturii la fel de halucinante. Dar, în ceea ce mă privește, nu pot merge mai departe. La urma urmei, eu nu proclam că pedeapsa cu moartea este exemplară, iar supliciul mi se arată așa cum este, o chirurgie grosolană, practică în condiții care o lipsesc de orice caracter pilduitor. Societatea, dimpotrivă, și statul, care au văzut și altele asemenea, pot foarte bine să suporte aceste amănunte și, de vreme ce propovăduiesc pilda, ar trebui să încerce să-i facă pe toți să le suporte, pentru ca nimeni să nu le ignore și pentru ca populația terorizată pe veci să devină în totalitate franciscană. Altminteri, pe cine speră ei să intimideze prin această pildă mereu ascunsă privirii, prin amenințarea cu o pedeapsă prezentată drept blîndă și expeditivă, mai suportabilă de fapt decît un cancer, cu acest supliciu încununat cu florile retoricii? Cu siguranță nu pe cei care au reputația

de a fi cinstiți (și unii chiar sînt) pentru că dorm la ora aceea, pentru că nu au fost înștiințați de marea pildă, pentru că își vor mânca sendvișurile la ora înmormîntării premature și pentru că vor fi informați de actul de justiție, cu condiția să citească ziarele, printr-un comunicat dulceag, care ca zahărul li se va topi în memorie. Totuși, din rîndul acestor creaturi liniștite se recrutează, statistic, cei mai numeroși ucigași. Mulți dintre acești oameni cinstiți sînt criminali fără să știe. După spusele unui magistrat, marea majoritate a ucigașilor pe care i-a cunoscut nu știau pe cînd se bărbiereau dimineața că seara vor comite o crimă. Spre pildă și siguranță, s-ar conveni așadar ca tuturor celor care se bărbieresc dimineața să le fie arătat chipul gol al supliciatului, fără machiaj.

Nici vorbă de așa ceva. Statul camuflează execuțiile și așterne tăcerea asupra textelor și mărturiilor. Prin urmare, nu

crede în valoarea pilduitoare a pedepsei, altfel decât prin tradiție și fără să-și dea osteneala să reflecteze. Criminalul este ucis pentru că așa s-a făcut secole de-a rândul și, de altfel, este ucis în forma fixată la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Din rutină, vor fi reluate argumentele acceptate cu secole în urmă, chit că vor fi contrazise de măsuri pe care evoluția sensibilității publice le face inevitabile. Se aplică o lege fără ca cineva să mai reflecteze asupra ei, iar condamnații noștri mor după o lecție învățată pe dinafară, în numele unei teorii în care executorii nu cred. Dacă ar crede, s-ar ști sau, în orice caz, s-ar vedea. Dar publicitatea, dincolo de faptul că stârnește, într-adevăr, instincte sadice a căror repercusiune este incalculabilă și care se vor satisface pînă la urmă într-o nouă crimă, riscă de asemenea să provoace revoltă și dezgust în rîndul opiniei publice. Ar fi mai dificil să se facă

execuții pe bandă rulantă, ca la noi în ziua de azi, dacă aceste execuții s-ar traduce în imagini vii pentru imaginația publicului. Cineva care-și soarbe cafeaua în timp ce citește că s-a făcut dreptate ar fi nevoit s-o scuipe odată cu aflarea fiecărui detaliu. Iar textele pe care le-am citat ar putea să-i facă ridicoli pe unii profesori de drept penal care, evident incapabili să justifice această pedeapsă anacronică, se consolează afirmând, alături de sociologul Tarde¹, că mai bine să condamni la moarte fără suferință decât să condamni la suferință fără să condamni la moarte. De aceea trebuie să fim de acord cu poziția lui Gambetta, care, oponent al pedepsei cu moartea, a votat împotriva unui proiect de lege

1. Gabriel Tarde (1843-1904), judecător, sociolog, profesor la Collège de France, este autorul lucrărilor *La Philosophie pénale* și *La Criminalité comparée* (1890).

pentru eliminarea caracterului public al execuțiilor, declarînd:

„Dacă suprimiți oroarea spectacolului, dacă veți executa în interiorul închisorilor, atunci veți înăbuși tresărirea de revoltă a publicului, așa cum s-a manifestat în ultimii ani, și veți consolida pedeapsa cu moartea“.

Într-adevăr, trebuie să ucizi în public sau să mărturisești că nu ești autorizat să ucizi. Dacă societatea justifică pedeapsa cu moartea prin necesitatea pildei, trebuie să se justifice și pe sine făcînd publicitatea necesară. Trebuie să arate mîinile călăului, de fiecare dată, și să-i oblige să le privească pe toți cetățenii prea delicați și, odată cu ei, pe toți cei care, mai de-aproape sau mai de departe, l-au determinat pe călău să acționeze. Altfel, mărturisește că ucide fără să știe ce spune, nici ce face, sau știind că,

departe de a intimida opinia publică, aceste ceremonii dezgustătoare nu pot decît să deștepte crima în inima ei sau s-o lase pradă disperării. Cine-ar putea să fie mai convingător în această privință decît un magistrat, ajuns la sfîrșitul carierei, domnul consilier Falco, la a cărui mărturie curajoasă merită să reflectăm.

„Singura dată din cariera mea cînd am decis să mă exprim împotriva comutării pedepsei și pentru executarea inculpatului credeam că, în ciuda poziției mele, voi asista pe deplin impasibil la execuție. Individul era, de altfel, puțin interesant: își torturase fetița și o aruncase în cele din urmă într-o fîntînă. Ei bine! După execuție, săptămîni sau chiar luni în șir, nopțile mi-au fost bîntuite de această amintire. Am participat și eu ca toată lumea la război și am văzut murind tineret nevinovat, dar pot să spun că în fața acelui înfricoșător spectacol nu am încercat niciodată niciun fel de muștrare de